

**Dissertatio secunda de machinae humanae vitiis ad caput potissimum
relatis / [Christoph Friedrich Schnepff].**

Contributors

Schnepff, Christoph Friedrich.
Camerarius, Elias, 1673-1734.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Literis Joh. Cunradi Reisii viduae, [1726]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mzfdmrtb>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO SECUNDA

DE

MACHINÆ

HUMANÆ

VITIIS

AD CAPUT POTISSIMUM
RELATIS.

Quam

AUTORITATE AMPLISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ,

PRÆSIDE

ELIA CAMERARIO,

PROF. ORD. MED. & CONS.

WIRT.

PRO LICENTIA

Eruditorum Examini submittit

D. Sept. MDCCXXVI.

CHRISTOPH. FRID. SCHNEPFFIUS,

Stutgardianus.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30776016>

L. B. S.

S Elegi pro Themate Disputationis Inauguralis istos
 Capitis Affectus, utpote occasionem subministran-
 tes sufficientem Dominis Opponentibus, & Medi-
 cis Tironibus simul lucem aliquam præferentes.
 Faxit DEUS ut feliciter omnia cedant!

Incubus jure suo ad spasmodicos refertur affectus, cum & subinde
 eorundem tristis soleat esse prodromus seu præcursor. Aggreditur ve-
 rò ægrum dormientem, supino maximè in corporis situ, molesto præ-
 cipuè insomnio ansam præbente vel concomitante, sentit æger præclusam
 sibi respirationem, sibi que persuadet in ista somni turbulentia non plenè
 vigiliis redditus, incumbere præcordiis suis pondus, imò imaginatur sibi
 id pondus esse animal, cujus vel tangat pilos, nec tamen movere se pos-
 sunt, quasi ligati ac torpidi, nec tussi, nec humida in bronchiis saburra
 molestante eos. Vellent equidem clamare, aliosque accersere, ad feren-
 dam opem, sed edere vocem haud possunt, nec membra voluntatis im-
 perio somnolento auscultant. Cæterum premens objectum putant se cla-
 rissimè & sensisse & tetigisse, & optime ejus distinctèque recordari, un-
 de & Magicis sæpe artibus multa hîc tribui audias, plerumque gratis, utut
 omnibus id casibus non ausim denegare, sed raris forsan admodum. Imò
 vix credunt ægri se dormivisse, ad minimum difficillimum foret vel ipsis,
 vel ex ipsorum relatione Medico somni ac vigiliarum confinia determina-
 re, ac quid cuique ex iis tribuendum sit ex relatis symptomatibus.

Interea magno tamen conatu reluctantes anxietatem patiuntur insignem, vix aliquid exprimunt soni queruli, lingua libera non est, fauces impeditæ ac strictæ, nec artus dirigere pro lubitu valent, donec discusso magis somno spiritibusque excitatis, ac quasi in canales blandius redeuntibus, quo ipso alacres insurgunt contra adversarium, quem amplius non sentiunt, jam satis loquaces in recensendis malis suis, motuque redeunte usque ad verbera intentata prementi corpori, sed quod jam se subduxit, quod tamen tetigisse se credunt eorum plerique. Cor quoque palpitat, imò tremit, ac soluto paroxysmo sudor sæpe atque languor & debilitas quædam subsequitur. Solvi verò ajunt citius paroxysmum, si nomine suo vocentur ægri anxii, quod credibile equidem, quoniam suo compellati nomine citius extricare se ex somno atque anxietate valent.

Pueri maximè & adolescentes hoc morbo corripuntur, etsi aliæ ætates non excludantur, præprimis hypochondriaci, dediti ingluviei, ac cibo copioso, crapulæ, aut cibis flatulentis, crassis, viscidis, unde in primis viis cruditates ac flatus copiosi, fabri hujus affectus. Uti supra jam monitum in nonnullis Epilepsiam post se trahit, in plurimis tamen nihil post se periculi relinquit; cum Melancholicis, Maniacisque affectibus complicari ac combinari potest, pro graduum varietate magis vel minus metuumdum malum; per emetica, purgantia, nervina, carminativa, aperientia, specifica nervos confortantia, antispasmodica, cinnabarina, diætæque exactioris observationem obviam malo pro re nata modis eundum est variis.

Accusatur potissimum passim diaphragmatis, partis musculosæ respirationi servientis oppressio, vel rectius forsan stricturæ spasmodicæ, non hujus modo diaphragmatis, sed & constrictio aliorum musculorum respirationi, vocisque formationi dicatorum musculorum, & aliorum forsan quædam paralysis, ac spirituum impeditus in eos influxus, unde immobilitas, ac sermonis difficultas.

Quod tamen alii deducunt à nervorum phrenicorum & recurrentium voci dicatorum obstructione, qui varios quoque spargant ramulos in musculos labrorum ac maxillarum, quæ tamen modò dicta potius confirmant. Sive illa obstructio fiat per insinuationem viscidarum molecularum in canales nerveos, sive per pressionem horum canalium à liquoribus stasin patientibus, sive stricturæ à flatibus oriantur vel in primis viis tumultuantibus, vel ad ipsam penetrantibus sanguinis massam, ac penitiores viscerum recessus, ecquis enim flatuum miras satis eloquatur energias; favet verò his & modus decumbendi.

De idea corporis incumbentis multa audias ratiocinia, mirum verò non est phantasia ex insomnio nondum eluctantem talia sibi fingere ac repræsentare, egregia quippe combinationum absurdarum per mirabiles ideas magistra, etsi hic quoque affectus suis distinguatur gradibus, imò speciebus, cum insignes hîc quoque obtineant varietates, Symptomatibus talium affectuum nocturnorum haud parum variantibus, cumque aliis affectibus se complicantibus.

Apoplexia suam habet latitudinem, sunt, qui fulmine quasi tacti concidunt, ac subito expirant; aliis lentius amittentibus animam, vel & ad se sensim redeuntibus. Cessat in Apoplexia influxus spirituum animalium in corpus reliquum, origine nervorum obstructa, hujus ergò obstructionis modus gradusque periculum mali determinat, prout intra vasa adhuc coerciti humores apoplexiam cudunt, magis spasmodicam, vel extra vasa egressi præsentiore ac majori discrimine tubulis nervorum graves incumbunt indeque excludunt spiritus.

Aphoniam vocant primum apoplexiæ gradum, quanquam & illa potest esse diversa, vel à spasmò, vel ab humoribus aut aggestis, aut extravasatis. Subito tales vim loquendi amittunt, ubi rem substituisse subinde memini, in aliis longius progreditur malum, collabitur corpus, sensus evanescent, in quibusdam tamen aphonix casibus non omninò, sed saltem turbantur ac vacillant, obnubilatur Phantasia ac memoria, in aliis verò tollitur. Vidimus ista singula distinctim in variis casibus; ægris tamen plenè restitutis, imò in uno paucas intra dies istos gradus observavimus, brevi post restituto, sine reliquo ullo vestigio, juvantibus medicamentis robor naturæ.

Alii verè Apoplectici rarò per gradus tales fiunt, quando igitur legitimus in libris practicis sequentia, granum salis illis adspergemus, cum scilicet dicitur: In secundo gradu Apoplexiæ constitui eos, qui supra dicta gravius paulò patiantur, in quibus somnolentia conniventibus oculis adsit, qui corruant, insigni in sensu motuque facta cessatione, flaccescere manus pedesque, elevataque membra ab altero mole sua mox relabi, actiones animales aboleri, cum aliqua tamen latitudine, faciei colorem non mutari, nec sudorem nec frigus supervenire, respirationem ordinario suo cursu progredi, uti succedit dormientibus, ut tamen aliquando suspirent; pulsus non mutari, tardum, & naturali quasi similem; hosque in clamatos ad se redire, vel à medicamentis excitari ac juvari, nec ta-

men restitui perfectè, succedente alterius lateris paralyfi, esseque obnoxios recidivæ.

Haud sanè frequenter æquè ista per omnia hac se ratione, cumque istis omnibus Symptomatum combinationibus habent; neque simul possent eorum nonnulla consistere, uti cessatio insignis in sensu motuque facta, & abolitio actionum animalium, cum abolitio non insignem sed totalem dicat cessationem sine latitudine; ad ista verò & similia concilianda notandum est, vix esse Apoplexiam in cujus principio non convulsivi quid ac spasmodici obtineat, (nisi eos forsitan excipias, qui uno ictu flaccidi, sublato simul spirituum influxu, mortui mox concidunt) hinc & sæpe haberi pro Apoplexia, itaque vocari, quod apoplexia non sit, sed insultus quidam convulsivus non plenè epilepticus, nec tamen mera lipothymia; ac dein distinguendum esse inter insultum talem, ejusque principium, atque inter tempus mox sequens, quo spiritibus iterum per aliquos viam nactis canaliculos, jam iterum lucula quædam vitalis allucescit; etiam illo in casu, ubi insultus verè apoplecticus fuit, magis tamen, uti loquuntur, intra vasa, sanguine aggesto, ob stricturas spasmodicas, quibus solutis redit eo ipso quædam spiritibus influendi libertas; quam ne sic quidem respiratio adeò libera atque immunis ab omni difficultate plerumque maneat; cæterum ad se redeunt, spasmis cessantibus, sicque ob aliqualem Spirituum in nervorum fibrillas reditum, redeunte sensuum lucula, vocisque in aliis restitutione aliquali ac graduali, & motuum quoque aliquorum libertate; ubi verò etiam extra vasa jam quodammodò malum extitit, remanet in alterutro latere major, minorve musculorum ad motum ineptitudo ac impotentia. Cæterum recidivæ tales manent obnoxii, in ultimo maxime casu, ob partes jam debilitatas, ad recipiendum humores subsistentes magis aptas, humorumque ac spirituum vitia, imò & meatuum fibrillarumque constitutionem antea jam minus justam firmamque.

Cæterum ubi Apoplexia verè, eaque extra vasa obtinet, ad se ægri aliquando quidem quodammodo redeunt, aliquo sensuum, quin & membrorum, ac linguæ usu præditi, ita tamen, ut principalis causa, stagnans circa nervorum initia pravus obstruensque humor vel quæcunque alia, haud possit amoveri, sed maneat fixa, aucto sensim calore interno, ac respirationis repagulo ac labore, evanescente iterum sensim sensimque sub finem sensu & motu, aliquando etiam planè non redeunte; major, frequentiorque

quentiorque fit pulsus, ac dein debilis pededentim; maximè si stertor adfit, atque augeatur, vomitusque quidam, vel conatus saltem eò tendentes, sanguisque ex naribus, vel ore eruptio, incumbens labiis spuma, spontaneæ sphincterum solutiones & excretiones involuntariæ, faucium ac gulæ paralytis ad omnimodam usque deglutitionis impeditio, linguæ tumor, immobilitas, paralytis, oculorum corneorum rigor, maxillæ inferioris propendentia &c. Quanquam & subinde quidam videantur aperire oculos, aliave dubia, obscuraque vitæ signa, indiciaque edere; quæ omnia insignem habent latitudinem, ratione temporis ac modi variantium circumstantiarum ac combinationum symptomatum. Id verò tristi experientia compertum est omnibus, qui tales ægros, haud adeò raros viderunt, quosdam subitò satis occumbere, fulmine quasi ictos, quosdam paulò tardius, quosdam per plures etiam dies agere vitam miseram ac moribundam; aliis per hemiplegiam diuturnis adhuc expositis miseriis, quanquam & tam miserè vivere hominibus mortem metuentibus dulce videatur.

Cadaverum sectio nunc extra vasatum sanguinem, nunc serum cerebro affusum, saniem, subcruentum serum, purulentam materiam, cerebri organica vitia, e. g. flacciditatem, aliaque obtulit scrutatoribus. Ac certum quidem est causam præcipuam atque immediatam esse influxum spirituum animalium in canales nervorum subitò impeditum, undecunque oblongatæ medullæ canaliculi vel obstruantur, vel comprimantur, aut spiritus simul quoque dissipentur: quod alii appellant obstructionem pororum cerebri, etsi hæc nervorum oscula cerebri pori propriè loquendo non sint; ea tamen obstructio pro casuum varietate major, minorve, levior, vel pertinacior esse solet. Sive sanguis intra vasa aggestus eaque distendens gravis jam cerebro incubet ac spiritibus, sive ille ex ruptis effundatur ad cerebri vel basin, vel penetralia vasculis, seu largius eo segregatum serum easdem inundet, prematve partes, vel viscedine obstruat, vel quæcunque alia causa liberam in nervos spirituum immeationem impediat. Vasculis enim eorum vel relaxatis, & conniventibus, vel obferatis atque obstructis, & à viscidis moleculis occupatis, aut etiam compressis eorum osculis ac meatibus, spiritibus ac proin vitalitati ad partes jam via non amplius patet; unde sensus, motusque cessatio vel totalis, vel partialis, vel & temporalis, redeuntibus ad pristina munia locaque spiritibus obstaculo remoto.

Eveniunt verò ista senibus potissimum, etsi ætas nulla liberam se securamque possit jure ullo pronunciare à tanti insultibus mali. Obruit sæpè sine ullis indiciis prægressis, subitò prostrato ægro; quibusdam tamen lentius paulo correptis. Aliis vertigine antea tentatis, quamquam multi vertigine, aurium tinnitu, incubo, somnolentia, torpore extremorum terreantur, quibus nihil supervenit apoplectici, cum alii corripiantur, qui horum nihil perceperere. Præstabit tamen ad talia symptomata attentum esse.

Animi affectus immoderati, ira, terror frequentior, mœrores, malum accelerant, revocantque in debilioribus. Aliquando nulla est occasio manifesta, quæ accusari possit. Externæ verò causæ plurimæ quoque accusantur, violentiæ cumprimis externæ, vulnera, casus, ictus, percussiones capitis graves, officula prementia ac pungentia cerebrum &c. Halitus noxii, carbonum, calcis in conclavibus recentibus, musti in cella fermentescentis, quanquam dubites, an in variis istiusmodi casibus apoplexiam accuses, an catarrhum suffocativum, aut convulsivum morbum.

Inter remedia prudentiores practici emetica commendant in primo gradu, audaciores cæteris promiscuè gradibus quibuscunque ea adhibent, ausu satis ancipiti, cum & discutere humores probabiliter queant juxta nonnullos, & juxta alios efficere stases, aggestiones sanguinis ac seri, spiritusque magis dejicere ac dissipare possint. Venæsectio rectissimè commendatur, in pede potissimum instituenda; Clysteres revellentes, imò & emollientes conferunt. Cucurbitam bregmati applicant nonnulli, alii siccam alii scarificatam quam vocant, utrumque anceps videtur, & profuturum, & nociturum pro circumstantiarum varietate; vesicatoria egregia sunt, artubus potissimum applicanda. Nervina, volatilia cautè administranda, maximè ubi calor intensus; unde & febris accedens, quicquid dicant aphorismi, non semper juvat, sed plerumque gravior exardescit usque ad vitæ finem.

Paralysis, alias nervorum dicta resolutio (cum tamen non tam nervorum, quam musculorum sit resolutio) aliquando tristis est affectus, quem Apoplexia post se relinquit, cum principaliores partes spirituum influxum iterum recepere, aliæ verò parcius & imperfectius; aliis tamen obrepere solet sine prævia Apoplexia, sive occupet totum corpus, omnesque partes infra caput positas, sive alterutrum occupet latus, quod Apoplexiæ magis proprium est ac *hemiplegia* nomine venit in Scholis Medicorum,

corum, sive hanc vel illam tantum occupet partem. Partes scilicet ita resolutæ amittunt motum suum nec amplius voluntatis in hoc subsunt arbitrio, neque flectere pro lubitu partes licet, adeò ut in graviore malo & sensus accedat diminutio, imò aliquando ablatio. Flaccescunt simul talia membra, ac calore suo naturali haud vivide perfunduntur, molliter aliquando tumentia, & quasi inflata, aliquandò autem tabescentia, quod frequentius videre est in exarescentia tali particulari (*im Schwinden der Glieder*) quod tamen & sine paralyfi solet contingere. In Universalis paralyfi, imò & in particularibus quandoque tensio tendinum rigidior jungitur, & quædam quasi exsiccatio, ut vix flecti aut diduci queant. Combinationes cum spasmodis non adeò sunt frequentes. Est verò & discrimen notandum inter paralyfin ac paresin, quæ Colicæ Spasmodicæ facile supervenit, illi quoque cumprimis, quam plumbeam dicas, ob vina lithargyrifata taliaque affinia assumta; Spasmodica enim Colica vel neglectim habita, vel purgante irritata, aut vini abusu ac concessione, aut animi affectibus, paresin facilimè inducit; quod & mercurialia, halitusque eorum frequentius hausti possunt efficere.

Corripit verò paralyfis aliquos lentè, alios subito magis, decrescente in illis sensim partis sensibilitate ac promptitudine ad motum, orto tremore ac formicationis sensu, quem quoque percipimus cum innitimur brachiis durius diutiusque; tacemus jam graviore paralyse ex luxatione spinæ dorsi, medullæ spinalis oppressione à casu ab alto, ex nervorum abscissione &c. Cæterum sæpè paralyse particulares junguntur cum vitio quodam in antagonista quasi spasmodico, hinc palpebræ ex paralyfi quidem possunt connivere, sed & variè cum languore agitari celeriterque convelli, ac quasi subsilire; oculus ipse variè torqueri potest & resolvi, ac lachrymas fundere, glandulis & relaxatis & strictura spasmodica pressis, lingua loquelæ fit inepta ac tremula quoque & rigidior ac quasi tumida; os ad latus alterum detorquetur, vel resolutione unius lateris musculi, vel alterius simul tensione quasi majore ac nonnihil spasmodica, quæ omnia variè sæpè videmus complicata spectaculo satis tristi. Sphincteres quoque paralyfin passi facilius dimittent involuntariè & feces & urinam, si stricturæ in intestinis ac vesica aut abdomine simul adsint tensivæ aut spasmodicæ.

Si causa sit gravior, obstructioque penitior ac totalis, non potest non emori pars ac sphacelus imminere, cum scilicet spiritibus non amplius

plius influentibus sanguinis quoque per partem cesset circulatio, ac character vitalis, irruente mox à stasi totali putredine. Causa enim paralyseos est influxus spirituum animalium ad partium nervos ac fibras interclusus, nunc magis, nunc minus plenè. Sive deficient spiritus, eorumque elater languescat, copiarque minuantur, sive nervus vehens in culpa sit, utpote tubulis compressis, viscido infarctis, flaccidis ac collabascensibus, vel in principio suo, vel in progressu, ipsisque insertionibus in musculos, imò in ipsis motricibus fibris eorumque qualibuscunque cellulis haud patentibus satis; unde & major minorve oritur mali pertinacia, gradus, ac modificatio, nunc motu solo ablato, nunc sensu quoque intractato, imò cum ipsa vitalitate sublato, spiritibus magis dissipatis, pessundatis, dejectis, absumentis, &, ut alii loqui amant, fixatis ab acido, pituitoso, imò coagulatis, siquidem per ipsorum id liceret consistentiam nativam.

Cum tremorem, doloremque in paralytica parte observant, gaudent aegri (nisi sit à convulsiva nervorum diatesi) cum indicio sit, redire in canales suos spiritum, antea exclusum, aut parcius admissum, sicque spem esse motus redeuntis. Commendantur frictiones, sinapismi, urticationes, unguenta nervina, spirituosas, articulis, dorsique spinæ applicata, multum tamen non efficient sine usu internorum nervinorum, confortantium, balsamicorum temperatorum, ac ubi calor præternaturalis non prohibet, volatilium, cinnabarinorum &c. De Thermis non est, quod addam, novimus ubi profuerint egregiè, ubi & nocuerint, alia exempla non defunt, si maximè malum sit ab apoplexia, ubi balnea non rarò novos excitant paroxysmos, aut saltem viribus non multum profunt, nisi valdè moderatè adhibeantur, acidulis pro re nata calorem, quem inferunt corporis temperantibus. Vidimus tamen & sine balneis restitutos. &c.

De Affectibus in quibus mens laborat, ac Phantasiæ Vitiis.

Delirium ordinariò distinguitur in delirium cum febre ac furore, quale phrenitidi adscribitur, in delirium cum furore sine febre, quod Maniæ competat, atque in delirium sine febre ac furore, quale Melancholicis tribuitur. Circa quas tamen differentias varia possent notari, ac notabuntur quoque partim in sequentibus.

Ingens verò circa deliriorum circumstantias gradusque varietas est. Analogum quidpiam oculis frequentissimè auribusque omnium obversatur in ebriis, eorumque confusis sermonibus & actionibus, imò & in somniantibus, quorum phænomena pariter inordinata sunt, aliquam quoque similitudinem observare licet deliriorum doctrinam illustrantem in vehementibus animi affectibus.

Sane deliria sunt vigilantium somnia, namque & in somniis æque ac deliriis ideæ connectuntur ordine præpostero, confusione omnem connexionis & convenientiæ ordinem excludente. Loquuntur deliri inconcinnè, committunt absurda, quæ mentis compotes non admitterent, nunc autem in ista Spirituum, imò & humorum turbatione pertinaciter exequuntur.

Qui in somno dicuntur delirare propriè loquendo non delirant; sed qui vigilantes loquuntur inepta; loquaces admodum quandoque, sæpè tamen magis cogitabundi, obstinatè taciturni, in silentio quasi ecstático constituti, meditationi quasi indulgentes assiduæ, ac maximè seriæ: si verò respondeant, respondentes ineptè ac minus ad rhombum, atque interrogationem: Ista verò vel continuò, vel per intervalla observantur, vel gravius, vel levius, insigni latitudine graduum ac varietatum. Solitudinis amor, aversio à consortio aliorum, non eadem tamen plerumque respectu omnium, sed cum discrimine personarum; Timor frequenter jungitur, ad tremorem sæpe usque. Delirant autem vel circa omnia, phantasia continuò aberrante ac miscente quadrata rotundis, vel circa certa tantum objecta, cum quoad cætera omnia rectè uti aliàs ratiocinentur.

Delirium verò maximè Melancholicum eos etiam invadit, qui sanitate cætera fruuntur integra, ad minimum functionibus omnibus obeundis quæ machinam animale apti, aliis verò in morbis spiritus ruunt in ataxias, indeque enascuntur deliria, quod in æstu febrium, etiam intermittentium hoc observamus, inque aliis orgasmis massæ sanguinæ potentioribus magisque efferis.

Vigiliæ delirantium ferè perpetuæ sunt, neque turbata phantasia, ideoque timoris quietem spiritibus permittunt; Oculos torvos, statuique suo convenientes monstrant intuentibus, uni sæpè objecto vel plagæ infixos. Varia incohærenter effutiunt, nunc planè inepta, nunc statui sanguinis, qui in ipsis obtinet, congrua ac convenientia, circa divina quoque, & conscientiæ res occupati, qui tamen status expertos requirit ad-

stantes, ut tentationes à deliriis distinguere, suamque tribuere cuique sci-
ant; qua in re enormiter peccari non rarò vidimus. Tribuuntur quoque
ipsis varia insolita, quæ patrare dicuntur, uti linguarum peregrinarum no-
titia, variaque præfagia, de quibus tamen quæstio an nondum extra con-
troversiam est posita, multaque de iis monenda forent.

Varia sunt mali initia, pro specierum varietate, tanto graviori æsti-
mando malo, quo illud universalibus, vehementibus, vel gravioribus
aliis, e. g. spasmodicis symptomatibus stipatum est. Malum autem vel
subitò oritur vel sensim sese prodit; à philtis, halitibus venenatis, nar-
coticis, quales sunt hyosciami, ex plagis capiti inflctis, epilepsia, aliis-
que affectibus præternaturalibus oriuntur, juxta varios gradus diversa de-
liria, quibusdam instar brutorum omni mentis distincta actione destitutis,
aliis inter quasdam mentis scintillas brutas fœdasque actiones edentibus;
aliis simul satis ad fallendos alios callidis; nec licet verò in generali con-
ceptu versantibus clarius ista eloqui aut plenius, hoc tamen perpetuò sup-
ponendum, agnoscendumque erit, motum spirituum in isto statu con-
futum esse, inordinatum, irregularera, indeque varias enasci ideas abso-
nas, confusasque, & inanes speculationes, ab ideis malè à phantasia
connexis, variè ac ineptè combinatis, ob statum spirituum turbatum,
quorum turbæ vel ab humoribus transmittuntur, vel demum ab illis in
humores aliis in casibus transfunduntur, à phantasiæ incondita idearum
farragine ac confusione obrutæ intensiori applicatione ad renovationem
vestigiorum ineptas ideas menti sistentium ac incessanter obstinato quo-
dam exercitio repræsentantium.

Phrenitidem primò loco contemplabimur, delirium cum febre ac
furore dictam, non eo quidem sensu, ac si omne delirium, quod alicui
febris supervenit, aut cui aliquid febrile accidit, statim dicendum esset
phreneticum; hîc enim id febrile additur, ut distinguatur rectius à Ma-
nia phrenitis, etsi nec in aliis deliriis desint casus, ubi febriliter exæstu-
et sanguis. In phrenitide autem præcipuè febris manifesta est ac præva-
let, estque continua ac maligna, ita tamen eam distinguunt, ut vel ipsa
primùm aliunde habuerit initia sua, ac per modum symptomatis in ἀκμῆ
morbi adsciscat phrenitidem, vel demum febris illa acuta sequatur inflam-
mationem cerebri aliunde enatam, quanquam & hoc vix queat contin-
gere, ut non febris simul cum inflammationis initio exardescere incipiat.

Hac ipsa tamen manifesta febris totum corpus ardore suo occupante
à mania

à mania distinguitur Phrenitis, quamvis & observetur, subdolum esse sæpè hunc calorem, exterius haud adeò sese exerentem ad tactum sensumque; frontem alii magis quam alias partes calere dicunt, indicio non satis certo, cum id perpetuum non sit. Celerem offert pulsum, ac frequentem, imò & durum, urinam Authores ruffam dicunt, rarius aquosam & tenuem, qua observata, ajunt adesse summam cruditatem; quod tamen ambiguum quodammodò est, sanè ipsa urina tenuis, pallida, aquosa est inter vel convulsionum, vel phrenitidis imminentis ac metuendæ in febribus malignis, nec est rara in his casibus, urina antea flammea, tinctâque, postea in pallidam, tenuemque transeunte. Oculi dicuntur rubri, feroces, scintillantes quasi, squalidi, torvi, agitati pro re nata, nec tamen ex eorum rubedine mox concludes in tali delirio inflammationem meningum jam esse formatam necessariò, seque eò jam extendere per tunicarum communionem; allegatur rubor genarum, imò collum ipsum ex fusco lividum; sed & hæc multum variant. Respiratio laboriosa, inquieta, nec æquabilis satis esse solet. Vigilæ pertinaces adsunt, vel si spirituum confusio aliquem obtrudit somnum, brevis ille est, & comatosus magis, non reficiens ægrum sed confundens, magisque reddens inquietum. Sitim in illo statu non sentiunt, mens enim laborans non attendit ad siccitatem ariditatemque faucium liquida omninò postulantium; unde parum bibunt, nisi offeratur, ferè non attendentes ad id, quod agunt vel hauriunt; nec in illa mentis confusione sentiunt dolorem, etsi antea vehementer eos affligentem. Nec tamen omne in febribus malignis delirium phrenitidis nomine insigniendum, nec omne cum furore est, quibusdam miti satis ratione modoque delirantibus; intervalla autem sua habet delirium, quibus tamen fidendum non est; callidi enim sunt, etsi tum mens labore, unde toties, adstantibus non satis attentis, ex lecto profiliunt. Plurima blaterant, garrunt, nunc elata voce, nunc murmurantes, clamant, exserunt linguam, exsiliunt, jactant corpus hinc inde, varios tentant gestus, situsque corporis, frequenter ferocia adest, furor quoque sæpe inopinatò se exserit, conatusque alios vel semetipsos lædendi, aut aufugiendi. Silent alii ac stupent, tum maximè observandi ob vicissitudines celerrimas. Metuendum est & hic uti in maniacis insigne virrium robur; oblivio omnium plerumque adest, pudor exulat, hinc integumentorum abjectio, stridor dentium, facies torva, oris variæ motiones, convulsivi aliquando motus, vel saltem tendinum subsultus; paucis, attentione opus est ne

ferantur vel in aliorum vel in propriam perniciem attentissimi ad fugam omniaque extrema ob anxietatem, qua torquentur sub ista confusione, internam, quæ efficit ut fugere se putent mala illa sibi instanti ac liberari, dum se per fenestras agunt præcipites.

Phrenitidem varia præcedunt mala, quæ tantos in sanguine spiritibusque æstus, motusque efficere valent, quæ inter eminent continuæ, & malignæ febres, pleuritis, peripneumonia, variæ capitis, aut partium aliarum nobilium ac nervosarum læsiones, casus ab alto, capitis vulnera, fissuræ cranii, sanguinis extravasationes in cerebro, uterini morbi, mensium vitia, lochia cum primis retenta, nataque hinc febris puerperalis gravissima, paucis, omnes isti affectus, corporisque læsiones, quæ spiritus in furorem, sanguinem in orgasmos violentos, inque stases & aggestiones circa caput adigere, sicque istas in humana machina turbas ingentes excitare valeat. Gravissimum enim hoc malum oriri potest æquè à causa quadam communi, feбри quadam primaria, vel enata ex visceris cujusdam inflammatione, quàm ab alia magis particulari, sanguinis extravasatione, stasi, aggestione, inflammatione alicubi gliscente, fervidiore in cerebri confiniis sub circulo lentiori non rectè promotò sanguine, ac gelatinosiore simul & turgescente, aut extra vascula extillantis sanguinis, vel lymphæ in saniosum statum, ac purulentiam transitu; ista enim omnia potenter irritant Spiritus, ac confunduntur aucto eorum elatere ob canalium siccitatem eum antea moderantem, quem statum alii spiritum accensionem vocant, unde eorum dein dissipatio, depressio, exhaustio, nisi citò defervescente sanguine reliquæ adhuc spirituum copiæ à confusione redeant ad fluxum pacatiorem, aliàs enim aucta inflammatione ac stasi res ad *νέκρωσιν*, spasmos, totalemque, quam vocant, spirituum extinctionem mortemque tendit; priori autem in casu, sanguine quietiori reddito nec inflammatione increcente vel pristinus menti vigor brevi redit, vel in chronicum quoque delirium transit primus furor, variis subsequentibus Melancholiæ ac Maniæ combinationibus.

Morte autem appropinquante cessat plerumque furor, reddunturque omnia sedatiora, sensim extinctis & per deliquia fractis spiritibus, nisi antea in spasmodicos ruant motus, stimulo urgentiore reliquias eorum violentius exagitante; ubi varia, quæ circa morientes observantur symptomata, variè se excipiunt, involuntariæ cum primis sphincteribus relaxatis excretiones &c. Lethale quoque habetur, si capite vulnerati magno conatu

natu & inquietudine deligationes omnes capitis & emplastra avellere nitantur, ac sæpè quidem istos conatus tristes vidimus, vidimus verò & in aliis idem, qui feliciter evaserunt ex isto periculo, cum tamen omnia ligamenta nisibus iracundis ac vehementibus avulsiſſent.

De *Paraphrenitide* multa legimus paſſim, cujus circa diaphragma radicem quærunť, manifeſtante locum dolore ex contactu ejus, quem non ferant ægri, quæ tamen rariora ſunt, & in genere ab omni viſcerum quorumcunque inflammatione, indeque nata feбри maligna ac continua oriri poſſunt.

Anatomia practica in cadaveribus varia invenit poſt mortem phreneticorum, meningibus & cerebro variè affectis, ac humorum variorum ſaburra ſuffuſis, qui tamen effectus forſan magis fuerunt, quam cauſa mali, cum & ſine his conſpicuis & gravibus læſionibus oriri queat phrenitis, frequenterque fuerit obſervata.

Non attingimus curationem, id ſaltem addentes, ea omnia huc trahenda, quæ conveniunt in malignis febribus, & contra inſultus, qui oboriuntur in iis, ſpaſmodicos, hinc venæſectio, veſicatoria magis proſunt, quam epithemata; bezoardica, diaphoretica non calida, nitroſa, diluentia, temperantia, reſolventia mitia, paregorica, omnem abſolvunt paginam, opiata cautè adhibenda; Somnus quidem utilis, ſed excitatum haud facilis eſt, nec expedit ſpirituum nimia ligatione atque extinctione, quem inferre nimia poſſent opiata obtinere ſomnum, qui tum non prodeſſet amplius; quin & opiata aliquando furentium ſpirituum confuſionem augere queant.

Melancholia eſt affectus latiffimè patens, non ſolum propter infinitas deliriorum ſpecies, gradusque, ſed et quà cauſarum, ipſiusque quæ malo ſubſiſt radicis varietatem inſignem. Ideæ tristes animum perpetuò inquietum detinent; triftitia in his ægris dominatur, eaque non celeriter tranſiens, ſed profundius radicata & plerumque inſuperabilis durante cauſa, etſi ratione careant, qua ad triftitiam provocentur, quidam enim moeroris allegant cauſam, alii nullam ſcire ſe aſſerunt, hinc ſuſpiria, gemitus, ſubinde lachrymæ, ſolitudinis amor ac ſtudium, ſolicitudo, anxietasque, perpetua fuga conſortii, taciturnitas ſæpe obſtinata, aut ſaltem parcus ſermo; nihil ineptius, quam eos jocis exhilarare, quos averſantur, maximè ſi ſimul tentati ſint, ubi magna circa eos commorantium prudentia requiritur. Ordinariò legimus apud authores, animum melancholico-

cholicorum esse abjectum, nulla audacia, furore nullo, vel alios lædendi animo in iis observando, quin conspici potius, malo ad insigniorem gradum aucto, in iis timorem ingentem, planè insolitum, ac meticulositatem abjectissimam, ab omnibus sibi metuendo extrema quævis ac periculosa; & ista quidem rectissimè dicuntur de Statu Melancholico, puro, nemini tamen velim author esse, ut his descriptionibus nimium fidens, istis credat melancholicis, cum toties viderim subitaneas cum mania ejusdem alternationes, ut eodem ferè momento summus timor, ac furiosa audacia, conatusque vel se vel alios lædendi sese exceperint nullo quasi intervallo, ac mirabili planè combinatione, cum & astuti sint, ac sæpe simulent metum, ut certius nocere queant vel sibi vel aliis. Cæterum eadem confusa spirituum animique dehinc dispositio efficit, ut frustra ipsis salutaria inculcentur monita, neque enim per fixas illas, queis agitantur, ideas licitum ipsis integrumve est, obedire monenti, hinc animi obstinatio, hinc defixa in iisdem ideis cogitatio, ac cogitabundus eorum & quasi attonitus status. Magna autem variatas est in delirandi modo, ac objectis, cum alias latius se diffundat malum, quod in aliis ad pauca objecta potissimum restringitur. Cibum potumque plerumque respuunt, vel saltem illorum obliviscuntur, quanquam & sint, qui per vices satis appetant. Nec agitati spiritus soporem facilè, aut quietiorem admittunt somnum, ad minimum brevis ille est, & terroribus interruptus; etsi decumbant sæpè taciturni nec tamen dormientes. Aliquandò fixi quasi hærent in loco suo, aliàs celeriter multaque cum anxietate decurrentes, suaque phantasmata enarrantes, aliis silentibus astutèque meditantibus noxia ac absurda. Facies afflicta, tristis, torva, distracta, quasi perterriti; siccus est corporis habitus plerumque, quanquam nec alii excludantur.

Præcesserunt aliquando morbi graves, ipsa quandoque in iis phrenitis, vulnera aliæque læsiones, magna infortunia, terrores, moeroresque profundi, consternatio subitanea, aliquandò verò manifesta talis causa præcessit nulla, in nonnullis hæreditarium est malum; uti hypochondriacis familiare malum est, ita & cum utero nexum habet hystericisque malis, ac vario veneris usu, desiderio, aut intermissione. Omnis sexus atque ætas talia patitur, magis tamen adulti. Cum tentationibus tamen nexus est arctissimus, nec vulgo satis cognitus, hinc rarò ea, qua par erat, prudentia ac circumspèctione tractantur. Res verò eò est difficilior, quò magis confundantur ideæ, nexibus mirabilibus plerumque coalitæ, hinc
animi

animi afflictio profundior, obstinator, Phantasiæ firmissime impressa, ipsique memoriæ recursum perpetuo tenacius infixæ, unde perpetua spirituum agitatio in tristem circulum, ejusdemque recursum ideæ, cum quæ spirituum moderatur Elaterem roscida perfundens nervorum canaliculos ac blanda lympha deficiat, unde hi spiritus aliis dicuntur depressi, fixati, concentrati, qui tamen & deberent perpendere, quam prompti sint iidem, qui fixati videbantur spiritus, ad ingentes ataxias, furoresque; accusatur acidum eminens ac fixum, imò & fixior bilis, possunt verò & sine istorum concursu directo turbari spiritus, ac ideæ confundi, nec congruit per omnia simile à desciscencia vini in acetum quod desumitur, cum alia vini alia spirituum sit ratio; si enim particulæ acidæ ita essent exaltatæ, sulphuræ adeò depressæ, non tam citò alternare timores, furoresque maniaci possent in plerisque melancholicis gradu insigniori laborantibus. Etsi vel sola siccitas nervorum, aut viscidula eorum lympha supponantur, tenacitas tamen istarum idearum, perpetuusque earum recursum inde sequetur, eò magis, quod ipsa animæ indoles, & quousque illa in istiusmodi deliriis & agat, & patiatur nimium adhuc nobis sit incognita.

Ineptè verò judicatur eos ex desperatione animi mortem sibi ipsis inferre violentam, aut se præcipites dare, cum spe potius absurda ac delira id agant, putantes hac ratione se à periculo vel malo, quod sibi fingunt vel metuunt, liberari posse, aut metu aliis in casibus eò adiguntur, cum præsentissimum, id ni facerent, imminere sibi existiment periculum. Sermo autem est de verè melancholicis, non de hominibus desperatis ac malitiosis se ipsos interficientibus.

Venæsectio in hoc malo remedium insigne est, sanguis prodiens nunc admodum saturatus tinctus rubedine, nunc nigricans, spissusque conspicitur; Plerumque violenta instituitur cura, emetica fortiora ac purgantia, cum venæsectionibus largis ac frequentibus celeriter combinando. Acidulæ multum sæpe præstant. Nitrosa quoque, nervina, splenetica dicta seu affectui hypochondriaco dicata, aperientia &c. Helleborus niger prudenter adhibitus multum præstat; & quemadmodum ea omnia malum promovent, quæ spiritus turbant, figunt, deprimunt, obstructions in visceribus, atque excretionum consuetarum impedimenta inferunt, ita ea omnia juvant, quæ serenare, quod ajunt, spiritus, eos blande demulcere, refrænare, in ordinem redigere, motumque pacatiorem valent,

C

quo

quo pertinent quoque blanda alloquia, patiens adstantium conversatio, varia remedia moralia ac politica, potissimum theologica, si prudenter adhibeantur. Uti verò supra monuimus febrim regulariter abesse à Melancholia, ita tamen reticendum non est, febrilem statum pulsūque in iis apertè satis observari non rarò ac per intervalla, uti & anxietates nec ejusdem gradus nec generis esse solent. Omnes verò varietates eorum ac differentias nemo facile recensuerit.

Mania etsi vocetur Melancholia inversa, illique penitus videatur opposita, cum in mania nulla sit tristitia, nullus metus rerum etiam maximè terribilium, magna tamen, ut supra monui, est inter utrumque affectum conspiratio, cum non solum utrinque sit delirium, idque sine febre existens regulariter, sed & inter se alternare tam frequenter soleant ista mala, ac conjungi simul eodemque tempore in eodem subjecto; unde & cautè pronuntiandum, nullum esse in maniacis timorem, nullam tristitiam, cum utrumque frequenter & possit adesse & revera adsit, non quidem in ipsis adèdò raptibus maniacis, sed paulò ante ac statim post eos, ubi sæpe tales melancholici maximè timidi, maximè dejecti periculosissimè subito solent furere, iterumque dein redire ad pristinum timoris mœrorisque statum. Idem de curis dicendum, post furores mox recurrentibus cum priore anxietate. Quamquam & sint maniaci diutius, constantiusque furentes, nec easdem offerentes delirii utriusque reciprocationes, qui superbi sint, elati, nil nisi altum spirantes, feroces, protervi, arrogantes, temerarii, impudici, violenti; quales tamen etiam inter melancholicos reperias. Cæteri maniaci magis sunt occupati, hilares nunc, nunc feroces, simulantes quoque statum tranquillum, mox apertè tumultuantes, clamantesque, convitiaque eructantes in obvios quoscunque, subdoli, insidiosi, periculosi.

Non omnium Maniacorum eadem animi dispositio est in intervallis, ea enim plerique habent, hinc inconstans est quæ iis tribuitur, hilaritas, non ad omnes extendenda status & horas; robur eorum in vulgus notum est, quod nempe plures etiam robusti viri vix pares sint uni maniaco furenti detinendo ac compescendo, tantus scil. est Spirituum elater, tam potens musculorum inflatio, tensioque; frigus tolerant incredibilem in modum, vigilantque plures etiam noctes absque læsione manifesta, ferunt quoque inediam, aliis tamen liberaliter edentibus, imò vorantibus; febris regulariter eos non tenet, haud tamen dixerim nullam unquam accedere
ad

ad hos furores; cum pulsus non magnus saltem, sed & celer, ac subinde quoque febrilis evadat, æstusque toto corpore sentiatur.

Inter causas prægressas recensentur varia, animi fortiores contentiones, philtorum exhibitio, abusus calidorum, vini, spiritus vini, tabaci, & juxta authorum asserta confectionis anacardinae; aliquando prægressa dispositio Melancholica, amoris inepti motus ac passionés, hinc uterque sexus istis subest tragædiis, uterique vitia potissimum concurrunt, exacerbante malum pro subjectorum diversitate & venere nimia, & nimia ab usu ejus abstinencia, curis, ira temerè irritata in dispositis, tempestas anni fervens ac calida, vini potus &c. Ideæ scilicet dementes foventur à confusis atque impetuosis spiritibus, qui jam non audiunt habenas, omnibus machinæ fluidis commotis atque exagitatis & turgentibus; ac deficiente lymphâ blanda, cerebrum, nervorumque aliâs humectante, ac delinente canaliculos, ac moderante elaterem spirituum, qui jam coerceri non possunt, ab idea profunde phantasie impressa perpetuò quasi puncti ac irritati, provocatique ad novas turbas, novosque tumultus, particulis sulphureis liberioribus magisque in sanguinis massa, quam par est, prædominium obtinentibus, hinc tanta spirituum instabilitas ac impetuositas, hinc perpetuæ animi turbati distractique iræ, & incoercibilis furor. Quidam accusant acido-biliosam causam ac simul volatilem, qualem concipiunt esse formicarum acidum, principiis his confermentatis & quasi accensis, citra tamen heterogeneitatem (talibus enim sordibus carere maniam) ac febrilem effervescentiam; quæ tamen ipsa re haud æquè in ægris observamus, cum sanè & Melancholicorum sordes, id est, fixiora viscidioraque recrementa acido collutulata, etiam in Mania omninò debeant supponi, cum tam facilè imò ferè ordinariò combinentur hæc mala; neque acidum, quale spirant formicæ, istos efficeret orgasmos turbasque humorum ac spirituum, cum acidula sedare magis soleant, quam ciere motus; nec dicas, confermentatum sulphur id efficere, neque enim tanto in excessu adest tum sulphuris prædominium, neque acidi sulphureique mixtura tanta cuderet symptomata, ut taceam tam subitò Melancholicos profundos, quibus istam diathesin humorum ac spirituum minimè tribuunt, sed prorsus contrariam, fieri Maniacos, ac vicissim maniacos animo maximè dejecto ac tristi denuò esse post furoris paroxysmos. &c.

Remittente enim furore illo satis tristes, dejecti, ac quasi pudibundi fiunt, ac verè Melancholici, castigationes quoque plerumque metuunt,

multique insigniter furiosi vel oblata virga oculis, timidissimi evadunt: castratio quoque refrænasse furorem ac sustulisse observata est. Cæterum præter Venæsectiones Helleborata, nitrosa, absorbentia, diluentia, temperantia, humectantia, blanda anodyna, ac demulcentia magno hic usui sunt, opiata cautè danda; emetica plerumque in exigua dosi vix operantur. Sanguis venæsectione emissus, sero sæpè destitutus, coccineum offert non in superficie modo sedet in fundo colorem, quod tamen perpetuum quoque non est, cum & largius serum atro sanguini affusum in aliis observetur, ut & maniacorum qua sanguinis dispositionem eadem ratio non fit. Anni quoque temporum mutationes non rarò ad remissionem mali quid conferunt, præprimis restitutæ excretiones consuetæ: quas inter eminent hæmorrhoidalis. &c.

Intervalla verò sua Maniaci quoque habent, nec furor æquabilis ac continuus decurrit, sed per accessiones ac remissiones. De iis verò non loquemur, in quibus dæmonis se exerunt operationes, si peregrinis loquantur linguis, aliave agant naturæ vires ordinarias excedentia, etsi non omne statim insolitum robur à dæmone sit, unde & de obsessis circumspectè judicandum, nec temerè, nec timidè, cum solennis hodiè sit in alterutrum extremum prolapsus, medium itaque circumspectè tenendum.

Multa adhuc dantur, variaque deliriorum genera, ad priora tamen pleraque aptè reducenda; etsi sint quoque, quæ sibi peculiare quid servant, uti v. gr. *delirium*, quod à canis rabidi morfu enascitur; penetrantissimum enim illud venenum, nisi citò correctum fuerit aut remediis aptis subjugatum, gravissimum hunc furoris peculiaris effectum producit, qui per plures etiam in occulto, suoque quasi seminio, latere potest annos, tum demum funestè erupturus.

Est verò furor iste conjunctus cum mordacitate, mores quasi caninos adsciscente ægro; quem aliqui affectum vocant inter phrenitidem ac maniam medium, qui & ad anginam quodammodò accedat, qui se vel brevi post morsum, vel diu etiam postea exerit; cum feбри sane mens tum laborat, cum rubedine torvorum oculorum, symptomatibus pro gradu rabiei variantibus; *hydrophobia* maximè mirabile symptoma est, quod alii vocant averfationem & horrorem, alii considerant tanquam deglutitionem impeditam, quod scilicet bibere non possint potius, quam non velint; utrumque tamen certum videtur, horrore quodam averfantur liquida, et si ad ea haurienda urgeantur, fiet id cum metu suffocationis, liquidique
per

per nares rejectione, ob fauces scil. vel inflammatas, vel paralyfi affectos musculos illarum cum vix appareat tumor in locis illis, manifesto ab angina discrimine, nec idea liquidum abhorrens tum demum videtur formari, cum deglutire se non posse sine suffocationis metu advertunt.

Aucto demum malo se exerit rabies, eò peior ac periculosior, quod & alii ab iis demorsi pari ratione corripiantur, affectu per morsum cum illis communicato. Unde & multa dicunt authores de peculiari ac venenato fermento seminali, quod quidam salino-sulphureum vocant, quod, nisi citò extingatur corrigaturque, miserrimum in modum alteret massam humorum ac Spirituum, dum ex vulnere absorbetur in sanguinea vascula, sicque ad totam penetrat massam. Sed & hoc fatendum est, hoc ipsum speciale ac terribile venenum in quo consistat, nobis esse hætenus incognitum, ac meras esse conjecturas, quicquid ratiocinemur, specificum hoc est occultumque venenum, nemini satis perspectum, & delirium tam grave ac enorme, & febrim sui generis excitans.

Maturè tamen adhibitis bezoardicis, alexipharmacis, nervinis non pauci curantur; cauterio quoque adhibito actuali; submersione item in aquam marinam; inò & aliam; venæsectione, quam sub lingua commendant; lotionem vulneris cum aceto rutaceo, theriacæ permixto, exhibitisque bezoardicis variis, pulvere cinerum cancrorum, aliisque specificis; quò etiam quidam hepar canis illius referunt comedendum.

Cæterum monent authores, in cadaverum sectionibus haud æquè repertas fuisse insignes faucium inflammationes, sed aliorum potius viscerum. Aliqui etiam latrare, & ululare dicuntur (unde & malum à rabidis deducitur quoque lupis, aliisque animalibus, uti in Italia observatum) Moriuntur convulsi, videlicet post dentium stridores, spumamque ori admotam, expulsamque, motus convulsivos singulares ac terribiles, mentis usu magis vel minus pro graduum varietate ablato.

Saltatorium quoque alii allegant delirium, *Tarantismum & Choream S. Viti* pro eodem mali genere habentes, cum tamen Chorea S. Viti rarissima videatur, priscis magis temporibus, testè Historia, cognita quam nostris, cum Tarantismus sit frequentius malum, non uti prius fuit quondam epidemicum in quibusdam locis, sed constans eodem in loco, in Apulia scilicet, sine morsu Tarantulæ non exoriens, remedio existente saltatione non morbo; etsi negari non possit, videri eos delectari saltatione, quam tamen non nisi certo instrumentorum sono prævio adgrediuntur,

qui sonus eos ad saltandum excitat, cum prius dejecti, convulsi, ac quasi moribundi viderentur decumbere, ut de delectatione aut desiderio prævio haud æquè affirmare quid liceat, uti istæ quidem fœminæ ex Apuliæ incolis faciunt, quæ, ut saltare ipsis liceat, extra consuetam prodeunt custodiam, se à tarantula ictas fingunt, adeò ut à medico necesse habeat maritus iudicium exquirere medicum, an verus fictusve sit ille tarantismus conjugis.

Alia planè ratio est eorum, qui rarius hodiè *saltare* per morbum dicuntur, quorum motus magis sunt convulsivi, involuntarii, non afferentes levamen, uti à tarantula icti per continuas saltationes eripiuntur ex gravissimis symptomatibus mortisque ipsius faucibus, succedente sudore, ac spiritibus in ordinem sub tanta fatigatione redactis, sub largo sudore erumpente, morboque sic dissipato ac evanescente. Patiuntur tales a morfu spasmos, vomitus, stricturas faucium, metumque quasi suffocationis, stuporem, horrorem, urinæ ardorem, pruritus, vigiliæ, anxietates; neque tamen omnium eadem sunt symptomata, demorsis à scorpio, maxime in Africa quoque communia. Illachrymantur quoque, delirant varia, intumescit venter, patiuntur jactationes corporis &c. Saltatio autem ipsa ad causam morbi, ac ejus symptomata non videtur pertinere, sed potius ad remedia, neque enim incipiunt saltare nisi musicam audientes, neque ad omnes musicæ sonos, sed ad certas saltem rusticas harmonias specialiores. Cum verò inceperint saltare, haud facilè desistunt, neque tutum est, ut desistant, antequam curentur, cum ne sic quidem certò satis de recidiva sibi cavere possint; delectantur verò etiam splendidis, variisque coloribus, aliisque objectis splendentibus; unde & hic evidens est venenum planè occultum quoad indolem suam ab illa aranea sanguini per vulnusculum immitti ac instillari, quod tantas ibi possit excitare turbas; ac confusiones, agitationesque spirituum, ac phantasiæ tam peregrinas, ineptasque sistere per sensus communis perceptiones ideas; etsi enim dicas, insinuare se cum ictu sal volatile subtile, acre, sui generis, ad instar aliorum venenorum animalium, immutativum & corruptivum sanguinis & spirituum, quod eos turbet illicò, mentemque alienet, variè pro temperamentorum varietate, etsi, inquam, hoc dicas, nihil tamen dices, nam hoc ipsum sui generis ac peculiare prorsus occultum est; cumque sale volatili emendetur, corrigatur istud venenum, cur id dicamus volatile, causa vix ulla erit; qualecunque verò id sit, excitato tamen sudore per diurnam

turnam

turnam saltationem nervos, quos irritaverat, spiritusque, quos mirè turba-
verat, iterum deserit, si non plenè, saltem ad tempus, quod adhuc mira-
bilis est; necesse verò est, hoc venenum peculiare esse, cum fateantur Me-
dici, id præter saltationem cedere quoque bezoardicis volatilibus, acidis
quoque penetrantioribus & theriacalibus, quæ quidem remedia multum
inter se diversa sunt. Unde alios aliorum in deliriis *saltatorios motus ad
tarantismum* referre non audeam, cum hic peculiare quid prorsus habe-
re videatur, atque ab omnibus aliis deliriis speciebus diversum.

Etsi enim dicatur, acrimoniam illam veneni fibræ membranarum &
nerveis pruritus quendam seu titillationem spasmodicam conciliare, quo
per motum & sudorem excusso melius habeant; unde si ad similem cra-
sin alius disponatur sanguis, idem in aliis citra morsum posse fieri, levio-
ri orto spasmo ac velut pruriente, hæc enim gratis supponuntur, nec fie-
ri hac ratione nisi in demorsis à tarantula solent.

De cæteris, qui ad Caput referuntur, Affectibus præternaturalibus.

C*Atarrhi*, seu congestiones, stasesque seri circa glandulas narium, fau-
cium, vel pectoris varia exhibent pro causæ ac loci varietate phæno-
mena, cum vel unam ex his regionibus solùm, vel simul plures occupent.

In *Coryza* totum caput patitur gravitatem quandam ac torporem,
imò & dolorem, ac quandoque vertiginem; narium meatus liberi non
sunt, sed obstructi, crebrior movetur sternutatio, diverso tamen coryzæ
differentis statu, quæ vel cum largiore mucositate ac emunitione est conjuncta,
eoque crasso, viscido, denso, albo, flavescente, vel tenui humore stillant,
limpido, acri, falso majori vel minori quantitate, vel sicciores offert na-
res atque irritatas rubentes, intertriginem quasi patientes in *Coryza sicca*,
ubi non fluit catarrhus, & multum tamen affert irritationis atque incom-
modi, ipsa molestant obstructione & exsiccatione meatûs. Cæterum in
omni *Coryza* gustus atque olfactus nunc magis nunc minus læditur, ol-
factus tamen potissimum, in tunica enim nares æquè ac linguam inve-
stiente tumefactæ glandulæ, serique viscosi canales fibrillas papillulasque
nervæ gustui dicatas premunt; suæque in functione sentiendi ac judi-
candi vel odores vel sapes impediunt.

Ipsa quoque subinde vox in *Coryza* læditur, accedente raucedine,
fauciumque superficie magis vel minus exasperata, cum & ad fauces facilè

illi ferantur catarrhi, ipsosque invadant cum vicinia pulmones, uvulamque ac tonsillas, ubi pariter catarrhus vel viscidior, crassior, ac lento humore inundat istas glandulas ac partes, vel tenui, acri, ac mordente, unde siccitas, asperitas ac rauco, minorque expectorationis progressus, sputo & consistentiæ, & coloris ratione multum variante; acres, titillantesque humores ad fauces ex palato naribusque confluentes, irritant, tussim ac raucedinem movent, idque vel simul, vel nunc solam tussim, vel raucedinem solam, vel hæc juncta, rauca, strepera que facta voce.

Caput verò turbatur in Coryza glandulis à sero occupatis ac tensis eorum fibris, hinc somnolentia, imò non rarò febricula jungitur, imò & Epidemicè nonnunquam grassans *febris catarrhalis*, molestissima sæpe, ac symptomatibus gravioribus stipata.

Habent & istarum febrium quædam, & quidam catarrhi ac coryzæ suam quoque malignitatem, seu malum præ aliis hujus generis affectibus ordinariis morem, è quibus aliqui præcordiis graviter incubant, ac ferè suffocativi evadere videntur, donec resolvantur.

In omni enim catarrho, quascunque occupet partes, serum patitur aggestionem quandam in colatoriis, glandulisque suis, non æquè promptè refluum aut excretum, sed moram trahens, sero fusionem quasi passo in massa sanguinea, laxiusque hinc purpureæ parti cohærente, ac abundantius in glandulis secedente ac coacervato, sale ejus acri simul stimulantem glandularum vicinasque fibras ad stricturas crebras, & expressiones feri accumulati, quin & feri moles sine acrimonia fibras laceßere atque irritare ad stricturas potest & excretiones copiosas aut expressiones feri; quidam id serum à cerebro derivant, alii ab arteriis ad glandulas tendentibus; hæ scil. directè illum advehunt, cerebrum nihil huc directè amandante, indirectè tamen hinc quoque vel levato, vel præservato, cum & sanissimis hæ viæ pateant, excernantque, quæ possent fieri molesta. Pro occasionis ac stimuli diversitate modò ad fauces ruente sero, modò ad nares ibique congeri solet ac stagnare, atque excerni, pro robore partium diverso, feri acrimonia, aut lentore, sanguinisque dispositione quæ totam massam suam. Neque tamen tam in catarrhis, quam in aliis fluxionibus, stasibus ac rheumatismis ad serum solum, vel etiam ad lympham, respiciendum, sed ad totam massam sanguinis, variasque illi innatantes impuritates, passimque in recessibus viscerum ac partium hærentes.

Inæqualitas aëris, ejus ac tempestatum mutationes celeriores ac majores,

jores, nec satis per gradus fientes ansam potissimum catarrhis præbent, quacunque anni parte, frigida tamen magis, præcipuè in tenerioribus, quoties è frigore in calorem, vel è calore in loca frigidiora celerius paulò transferuntur ac degere coguntur; senibus sunt frequentiores catarrhi, omni tamen ætati, sexuique communes. Equabilis calor juvat catarrho pressos, mitia sudorifera, (fortiora enim auferent faciliè malum sero fuso ultra modum & agitato) pectoralia, succinata, bechica, mucilaginosà, blanda, emollientia, diluentia, temperantia, quandoque in frigidioribus causis errhina, fundentia, conveniunt. Vinum, acida, salsa non conducunt in hoc statu. Venæsectio non semper requiritur. Scarificationes scopo præservandi multis utiles deprehensæ. Quosdam verò summa afficiunt molestia catarrhi, nec quidquam juvant, aliis magna præstant comoda. &c.

Narium hæmorrhagiam seorsim quoque considerare solent scriptores Medici, cum ex hac potissimum parte in quavis ætate ac sexu frequentissimæ contingant hæmorrhagiæ, vel data exterius occasione, vel à principio quoque interno sæpè ex improvise planè sine ullis indiciis prægressis.

Quoties enim animi pathemata vehementiora naribus excutiunt sanguinem, quoties sine animi commotione, corporis concitator motus, vel hypocausti calor, vel solis radii illum sanguinis fontem aperiunt, aut vini largior ingurgitatio, vel calor illius nimius, vernaque ac autumnalis tempestas, qua corporis quoque succi magis turgent, exitumque affectant quâ data porta ruentes; externæ violentiæ, casus, percussiones, irritationes qualescunque, fortiores narium emunctiones idem tota die efficiunt, ita tamen, ut sint alii faciles ac proni levissima data occasione ad hæmorrhagiam, alii nullis etiam violentiis aut injuriis externis internisve adigi eo ac disponi possint, solidioribus ac tenacioribus existentibus eorum vasculis, ac tam bene situ inter fibras commodo munitis, ut tam facile rumpi atque aperiri non possint.

Accedit quoque hæmorrhagia tanquam Symptoma ad alios morbos, uti contingit in variolis, morbillis, aliisque febribus tum continuis, tum intermittentibus, parcius nunc, nunc largius ac suspecta ratione stillante sanguine; nunc critico modo ac salutari, naturam consolante ac levante, nonnunquam symptomaticè ac gravissima quæque minante hæmorrhagia, vel saltem debilitante corpus; quanquam & extra febres largiores succedant subinde, summo etiam cum discrimine hæmorrhagiæ, ita tamen ut

multis per plures annos, imò magnam vitæ partem sit familiaris sine periculo aut fluxu nimio, imò quibusdam & commodè accidat, & necessaria sit ad præcavenda varia incommoda, vel etiam tollenda quæ jam adsunt, quæ inter præcipuè numeranda est Cephalalgia nonnullos nisi nares sanguinem stillent sæpius ac gravius affligens.

Qui sanguine acri, orgastico, ac dispositione scorbutica gaudent, frequentius eam patiuntur, quibus hæmorrhoides non succedunt, pariter huic fluxui non sine commodo suo subsunt; frequentius tamen pueri ac adolescentes ea corripuntur, quam tenelli infantes, aut senes, utut nec hi omninò excipiantur; hypochondriaco affectui familiare malum juxta varios gradus ac modos; plethorici sæpe eam optarent, sed vix ea potiuntur, quibusdam tamen salutariter ea non sine incommodo tamen frequenter vexatis. In Cachecticis, cacochymicis, hydropicis suspecta est, maxime si sanguis aquosior sit, uti fit in fluore sanguinis cachectico, quo in statu nulla arte coerceri potest, sed ad finem sæpe vitæ extillat sanguis tenuis, hocque nomine vix dignus, magis quippe referens loturam carni-um; cum alias vel floridus, purpureusque prodeat, modò ater magis, aut saltem fuscus, nunc spissior, gelatinosior, statim concrefcens, nunc verò tenuior, fervidior, minus glutinosus, nunc acrior, ac pungens nares, nunc blandior, mitiorque; in multis exactam servat originem prodiens è nare vel dextra, vel sinistra, in aliis tamen promiscuè utrinque prodit, utut non simul; aliquando parcius stillat, quandoque confertim, imò cum impetu proruit pleno fluens rivulo; grumi aliquando augent, aliquando sistunt fluxum, illud quidem nares irritando, hoc verò obstruendo & meatus majores & minores, cum maxime sanguis glutinosior est. Non attenditur fluxus leviuscule, nec largior obest, vel plethora vel orgasmo urgente, si verò excedat modum, debilitatem corpori inducit, reliqua massa calorem concipit præternaturalem, gignitur cacochymia sensim sensimque augenda.

Cæterum ipsum Mechanismum microcosmicum, seu Naturam, ac proportionem reactionemque, quæ est inter fluida & solida, postulare subinde, ut laticis vitalis in se etiam bene dispositi excernatur pars aliqua tot experimentis æquè ac ratione evincitur; & sic intelligendum est, quod leges alicubi, archeum oneratum ac gravatum sæpe deplere partem alioqui utilem, ut vel liberare se, vel reliquam magis regere possit.

Exitum verò sanguis quærit variis ex causis atque occasionibus, cum
orgasticus

orgasticus est ac turgescens, ac proin amplius quærit sua vascula nimis extendendo spatium, cum maxime circulationis lege novus semper æquè orgasticus à tergo urgeat, cum patitur circa nares earumve in vicinia stasin, nec refluit satis libere, sive ob spissiolem consistentiam, sive obstructas vias, cumque & acribus abundat & erosivis spiculis ac moleculis, aut tenuior est fluxiliorque; per nares autem potissimum tam facilè & frequenter fluere censent, quod pars ille debilis sit, tenerior ac nudior, ubi vasa facilè aperiantur, hujusque si quæras causam, accusari audies vasorum rarefactionem, reserationem, læsionem aut fissionem, quæ sanè ultima seu vasculorum ruptio verisimilior videtur, cum rarefieri vasa eò usque vix possint, ut ea copia qua ex naribus fluit transfudare ex eorum poris queat sanguis; palàm verò est ab injuriis ac violentiis externis ex tot vasculorum quasi myriadibus aliquos quoque ramulos rumpi ac suum effundere laticem etiam bene constitutum. Quæ omnia eò magis eveniunt, si jam antea aggestio circa has partes contigerit sanguinis, aut fibræ earum tono debito destituantur, imò & in aliis oppositis casibus nimis tensæ sint.

Remediorum numerus commendatur ingens, externa plurima, collo, naribus, fronti, nuchæ, imò & manibus, pedibus, testibusque applicantur, revellendi scopo, atque refrænandi tumultuantem sanguinem, quæ tamen cautius adhibenda sunt in casibus diversis; Venæsectio revulsoria frequens remedium est, prudenter adhibendum. Interna verò adstringentia circumspèctè exhibemus, juncta refrigerantibus, refrænantibus, diluentibus, temperantibus, acidulis, nitrosis maximè, absorbentibus, gelatinosis ac mucilaginosi, acrimoniam corrigentibus, anodynis moderatis; tonicis verò simul, certisque in casibus aperientibus quoque prudenter adjungendis haud neglectis.

Visus læditur variis, pluribusque modis, exteriora ipsique bulbo conspicuè inhærentia vitia generis sunt non unius, pertinentque eò nebulæ, nubeculæ, unguium & excrescentiarum, pustularumque variæ species; quæ plerumque sequuntur diuturnam atque crebram ophthalmiam, variolas, morbillos, externas læsiones; ventos, fumos, catarrhos non succedentes aut actiores, scorbuticam sanguinis dispositionem, acresque particulas ac viscidas, talesque lachrymas frequentes; hinc enim & corneæ pelluciditas vitari, & ejus tubuli lædi, erodique possunt, ungue succrescente, aut post pustulas cicatrix, quæ & alias sequitur læsiones, unde varia pellicularum strata sibi variè super imposita, radiosque magis vel minus

ab ingressu per corneam impediunt, diversas istorum malorum efficiunt species, sensim sensimque enatas ac magis magisque visum imminuentes. Auferuntur talia obstacula abstergentibus, exsiccantibus, absorbentibus, aliquando & paulò acrioribus; quò & pertinet celebris viperarum pinguedo aliaque; imò & variæ Chirurgorum subtiliorum operationes.

De *suffusione* non est quod multa dicamus, de qua hodie satis dictum disputatumque est, postquam de *Cataracta* atque *glaucomate* contra Wolhusium Heisterus tam perspicuè scripsit, res tamen jam evidentior est, cum obscurati humoris crystallini frequentia sit à plerisque agnita, pelliculam verò neque Celeb. D. Heisterus unquam omninò negaverit. Hic scilicet sensim sensimque visus fit infirmior, occurrere videntur oculis telæ, nubeculæ, coronæ, circuli, ductus varii, ac puncta circinata, quorum tamen non omnium eadem est ratio, cum pars suffusioni, pars aliis humorum, imò & retinæ vitiisque vasculisque turgidis sit adscribenda. Pupilla remittit de nitore suo ac nigrore, vario subtus apparente colore, modo uno modo utroque oculo patiente æquabiliter, donec tandem cæcitas oriatur radiis jam ad retinam planè non amplius penetrare valentibus quocunque demùm obstaculo impediente; hinc diversa nomina suffusionum, juxta ideam pelliculæ transparentis imposita, quos tamen etiam à pellucidate humeris amissa ita repræsentari posse, tot innotuit experimentis, ut negari nequeat. Varia commendantur & adhibentur remedia, externa internaque, etiam minus aptè acriora; Sola verò depositio, seu famosa acu facta operatio obstaculum illud qualecunque tollit.

Gutta verò serena alia ratio est, quæ sanè affectus est eò gravior, quò magis intimas agnoscit causas, totique machinæ minantes; quemadmodum enim aliquando illa à morbis oritur, à colica spasmodica, à convulsivis motibus, epilepsia, apoplexia, ita etiam mala ista potest præcedere atque minari & nonnunquam instantia annunciare. Hic enim radiorum ad retinam admissio contingit, pinguntur ibi objecta, adeòque receptio radiorum in retina non cessat, uti legimus passim in libris, sed etsi impressionem suam radii faciant in fibrillas retinæ, ista tamen impressio ad sensorium commune non potest propagari, cum nervus opticus, seu via illa per quam hæc communicatio deberet fieri, penitus sit obstructus, nullumque inter oculum cerebrumque commercium amplius sit superstes, sive nervus sit obstructus, sive compressus, sive coalitus, corrugatus, tabefactus, subsidens &c. Salva enim tum cornea, ejusque pelluci-

pelluciditas, salva pupilla, nisi quod ferè amplius soleat patere, humores sunt pellucidi probeque dispositi, adeoque radii liberè illabuntur, & tamen totalis adest cœcitas, vel sensim orta per varios diætæ errores ac morbos, vel subitò quoque emergens, varia ac sæpe mirabili tanti mali genesi, maximè sub spasmiss, ubi facilior restitutio visûs.

Opponuntur guttæ serenæ varia evacuantia, purgantia, vesicatoria maximè, imò setacea, fonticuli, discutientia externa acria, revellentia nuchæ apposita &c. internè nervina, confortantia, tonica, aperientia, discutientia, &c. Mercurialia quidam commendant pro casuum diversitate, imò & salivationem cum fructu adhibuit Celeb. Heisterus.

Ophthalmia malum frequentissimum molestissimumque est, calore, rubore, tumore, ac dolore, imò & suppuratione ægros plurimum affligens. Esse verò ophthalmiam speciem inflammationis in aprico est, etsi nolim requirere dicta modo phænomena in omni inflammatione, neque eam gradum auctum atque modum additum doloris ausim dicere, cum & sine dolore insigni, imò sine ullo ferè dentur inflammationes, quod sæpius in erysipelaceis conspicitur inflammationibus; ac phlegmone ad suppurationem non tendens dolorifica quidem sæpe admodum est, sed sine insigni tumore, imò sæpius quoque sine ullo; dantur verò & graviores gradus & dolore, & tumore, & suppuratione formidabiles; gangrænam autem ad *νεκρωτιν* jam accedentem vix referas ad inflammationem. Dantur ergò & in oculi inflammatione gradus plurimi ac varietates insignes, color albus adnatæ in ruborem transit, sanguine in vasis capillaribus turgentibus stasin patiente ac pellicente, sicque bulbum tingente, aliquando rubet oculus quoque sine dolore, quandoque solæ sine bulbo palpebræ sunt inflammatae quandoque vicinia tota; quæ & variam stillant saniem, aut humores nunc tenuiores, nunc crassiores, magis minusve concrefcentes, acriores vel mitiores, aquosiores vel glutinosiores, largis etiam sæpe manantibus lachrymis, involuntariis scilicet ex glandulis palpebrarum irritatis, ac dolentibus, quem statum & *epiphoram* vocant, in aliis sicciior est ophthalmia, cum sensu ardoris mollior; gradus habet plurimos, transitoria quandoque & brevior est, aliàs admodum diuturna, ac pertinax, præprimis in pueris indomita; Lucem potissimum in illo statu non ferunt sine summa molestia, per integros etiam menses tenebris addicti, caput quoque reliquum in quibusdam patitur, in aliis minus, atque ab ejus scabie, hujusque vel humiditate vel siccitate sæpe mala oculorum

lorum plurimum pendent, ex orta sæpe capitis scabie subitò sanata, siccata, vel retropulsa.

Frequentes, facilesque patiuntur recidivas, metuendumque ne ex diuturno malo extima oculi superficie læsa, turbata, erosaque, nebulae, nubeculae, imò ungues enascantur, nunc medicamentis cedentes, nunc refractarii. In malo acriori, ac pertinaciori non superficiali modo palpebrarum exulceratio oriri solet, quæ alias facile iterum tolli potest, sed ipsius quoque adnatæ ac corneæ erosio, ac læsio, exortæque in illis variæ pustulae, ac protuberantiæ; rarius tamen res procedit ad ipsius bulbi destructionem, humorum effluxum, gangrænam, aut cancrofam ac malignam dispositionem malique exacerbationem, oculum è sua exturbantem quasi orbita, extirpatione nunc ad mortem, nunc ad salutem terminata juxta diversitatem casuum ac subjectorum, exempla tamen non desunt; cum quibus tamen confuudi non debet alius status erosivus, ubi effluens ex oculis sanies adeò est acris ut faciem genasque latius erodere, atque exulcerare valeat, non sine fissuris atque ardoribus palpebrarum summis, talia enim valde periculosa sæpe atque atrocia visa & medicamentis & tempori cedunt, sæpissimè sine noxa bulbi, etiam levioribus unguiculis facilè exsiccatis & absumtis.

Eveniuntque tales oculorum inflammationes varii generis ac indolis nunc ab externis causis, nunc ab internis, natura quærente emundtorium per quod molestas sibi deponere queat humores, atque incommodè exigente oculos, à fumis, ventis, vini abusu, morbisve, aut lucubrationibus læsos ac irritatos, & debilitatos, accedente sanguine orgastico, acri, cacochymico, scorbuticoque subinde; talis enim orgasticus fervidusque sanguis facilè hic stagnare potest, ac ea quoque vascula explere ad turgescentiam usque, quæ alias inconspicua sunt, in interstitiola quoque effusa sanguinis æstuantis portiuncula, neque opus est, ut juxta quorundam opinionem, lymphæ alimentaris ob fervorem salinum in glandulis conceptum, aperiat magis poros, ut sanguis alioquin exclusus & prohibitus irruat, hoc enim facilè ipse præstat sanguis stasin passus & aggestionem, novis à tergo undis urgentibus, nec promotis jam antea vasculis occupante. Acrimonia tum sub ipsa stagnatione diuturna fit major, discussio difficilior, perpetuus stimulus novos advocat humores ac irritat continuò serum acre vel glandulas potius id largius stillantes, hucque convehentes; cum ob viciniam tot capitis glandularum plurimi catarrhi huc destinen-

tur quasi à natura & parte seu oculo jam in fibris suis debiliore, ejusque glandulis atonia affectis gravius illa mulctatur ab istis huc confluentibus consuetudine quasi quadam sordibus, si præprimis accedant externæ occasiones, diætæ vitia, infantumque remedia in principio non admittentium pertinacia. Visus sæpè hinc multum debilitatur ac imminuitur, plurimi tamen liberantur à diuturnis oculorum malis sine visus per totam vitam labe.

Remedia commendantur numerosissima; vesicatoria, fonticuli, venæsectiones, sacrficationes, sinapismi revulsorii, collyria paregorica, absorbentia, defensiva, dissipantia, mucilaginosà, cum vel sine camphora, nunc cum fructu nunc in malo pertinaci sine fructu adhibentur; sæpe enim à solo tempore atque ætate mutata melior expectandus est oculorum vel oculi status. Cavendum à remediis acris, vitriolicis, irritantibus malum &c. nec tutæ semper sternutatoria &c. frigus maximè, lux, fumus, lachrymæque fugiendæ. Interna cumprimis medicamenta, nervinà, absorbentia, temperantia, refrigerantia, gelatinosà, acrimoniam humorum corrigentia, cephalica ac tonica conducunt, si maximè diætà congrua rerumque non naturalium usus accesserit circumspèctus ac malo huic conveniens. Cæterùm neminem latet quàm *diffusa* hodiè sit ista de Oculorum Affectibus doctrina, postquam Wolhusiana, ac Sant-Yviana industria atque æmulatio Theoriam æquè ac Praxin istiusmodi malorum in amplissimum Systema diffudit, nec deessent quæ moneri possent circa inventa hæc recentiora, siquidem præstituta nobis brevitatis, chartarumque angustia plura admitteret, cum pleraque attentionem summam, tantamque in praxi circumspèctionem requirant, quam præstare non nisi illi queant, qui & mirabilem oculi structuram intimè habent perspèctam, mentisque & oculorum acie, ac manuum dexteritate summa sunt instructi.

Eademque chartarum angustia haud sinit nos pro dignitate *auditus vitia* heic describere; ne tamen de iis planè sileamus monet ipsa sensûs tam nobilis dignitas; Tot sunt in mirabili ejus organo machinæ, tot machinularum combinationea, ac respectus mutui, ut ex ipsa illa insigni varietate non possint non nasci occasiones innumeræ lædendi hanc sensationem.

Quam facilè enim in meatu, in tympani musculis ac membrana, in ipsa denique nervi mollis in cochleæ, ac labyrinthi aufractibus sive per zonas, sive per filamenta, aut membranaceas expansiones distributione ac gyris læsiones oboriri queunt auditum, vel imminuentes, vel depravantes, vel penitus abolentes?

Quæ-

Quærere etiam heic solent, an aucta actio locum habeat? nec diffi-
tendum est casus istiusmodi Medico subinde offerri, ubi ægri vix ferre lo-
quentes valeant, ita ut vel leviores ac consueti aliàs soni nunc ipsis vide-
antur prorsus intolerabiles, ob teneritudinem organi auditus ac tensorum
suo modo molliusculi nervi fibrarum; quod & evenisse meminimus post
diuturnam auditus difficultatem, exilibus etiam sonis tum illis auribus
molestis redditis, quæ antea ne quidem intensiores distinctè perceperant.
Etsi negandum non sit, hanc organi extraordinariam ac præternaturalem
sensilitatem ad actiones depravatas referri quoque commodè posse.

Meatus vitia allegavimus; frequens enim est malum ipsius obstru-
ctio, adeò ut exempla suppetant surditatis ab illa unicè dependentis, ac u-
bi indurata in obturaculi modum cerumina, sordesque omnem sonis adi-
ctum diutissimè præcluserant, qui perceptibili illicò ad organum allapsu
ægros exhilararunt, postquam emollientibus caurè adhibitis ex meatu ex-
tracti fuere obstruentes, induratique cylindri.

Quò acutior naturaliter est ille sensus, tenui aeris sibilo ac undula-
tione sæpè lenissima commovendus, eò plures imminuti auditûs usque ad
omnimodam sublationem gradus sunt. Generalis verò atque immedia-
ta causa tum in aeris undulatione ab intimo auditûs organo magis vel
minus exclusa, tum & in auditorii nervi læsione ac prava dispositione
quærenda est. Uti enim de visus læsione monuimus, radios aliquandò
ad organum haud appellere, aliquando autem iis licet appellentibus eo-
rum impressionem ad sensorium commune haud posse pertingere; ita &
in auditu læso aëris tremores vel ad mollis nervi fibrillas cochleæ ac se-
micirculis circumvolutas haud pertingunt, ob partium intermediarum
obstructionem, relaxationem, &c. vel si etiam ad interiora allabantur
quodammodo, nervulorum istorum vel relaxatio, vel obstructio, vel in-
duratio, vel innumeræ aliæ partium hic combinatorum læsiones efficere
possunt, ut ad sensorium commune haud propagetur debitè undulatio so-
num cerebro impressura.

Depravationes verò auditus, non in *subauditione* solùm, sed & in
rinnitu, ejusque mirè variantibus speciebus, ab orgastico sanguine, ejus-
vè aggestione in vasculis organi, à flatibus aliisque plurimis causis orien-
tibus, Medici attentionem potissimùm merentur. Patetque hinc facilè
quænam huc conferant remediorum classes, pro causarum, scoporumque
diversitate; nervina ac Cephalica omnem faciunt paginam, quibus inter-
nè,

nè, externèque conjunguntur specifica, si quæ sint, vel saltem appropriata affectui à tot diversis oriundo causis.

Supra jam, cum de Catarrho esset sermo, *Uvula, tonsillarumque* attigimus tumorem, qui & *angina spuria* titulo nonnullis in casibus certis appellatur; intumescunt illæ glandulæ vel solæ, vel cum aliis quoque vicinis simul feri stagnatione turgidis, atque adeò vel interius solum in tonsillis uvulaque tumor conspicitur, vel in adjacentibus simul partibus, imò & in paulò remotioribus, atque exterius intumescencia comparet, nunc cum ardore ac dolore in causa paulò calidiore ac sicciore, nunc absque ullo ferè dolore, aut saltem leviori, ac molestia potius quadam in deglutiendo, ac constringendo faucium isthmo, deglutitio enim magis, minusve pro graduum, ac tumoris ratione impedita est; si autem glandulæ sub mento, vel ad maxillarum latera, aut parotides simul tumeant, variis id iterum doloris molesti æque gradibus ac modis contingit, malo vel breviori vel diuturniori.

Uvula intumescencia, quam & *prolapsum* vocant, molesta admodum est irritatione perpetua, cum quasi continuò deglutienda faucibus immineat; easque lacestat; plerumque uvula ac tonsillæ simul intumescunt, cum inflammatione nonnunquam, imò & exulceratione, nunc graviore, nunc leviori, adeò ut vel absumpta fuerit visa uvula, quæ majorem, minoremve partem, sermonemque hinc magis minusve in sono immutatum testentur observationes. Exulcerationes maximè veneræ hic attendendæ, admodum pertinaces ac difficulter sanandæ, nisi malo penitus subactò ac destructo. Ista verò uvulæ, ac tonsillarum, fauciumque intumescencia frequens est, & nonnullis maximè familiaris qui magis obnoxii sunt catarrhis ac stasibus serosis circa has partes, ubi in nonnullis quædam quasi ex crebriori accessu consuetudo, intercedit, ob partes jam debilitatas ac malo proin facilius expositas; oritur verò vel cum febre catarrhali, vel sine ea, eaque vel leviuscula, vel eminentiori subinde; à frigore, ventoque, & tempestate humida ac frigore facile oritur, & assumptis frigidis; alia tamen ratio est istorum tumorum, febribus malignis supervenientium ac parotidum.

Affectus verò pro causæ ratione variat, prout scilicet serum vel viscidius, mucilaginosum ac mitius est, vel acrius, tenuius, falsius, pro sanguinæ massæ constitutione vel pituitosa, viscidiuscula, vel biliosa acriore; unde stases, tumoresque vel facilius vel difficiliter dissipabiles, magis vel

minus dolorifici, magis minusve fixi; hinc erosiones in statu acriore, scorbutico, venereo, unde & quandoque excrementi suffocationem minantes. Anticatharrhalia hic quoque juvant, diaphoretica, incidentia, abstergentia, vulneraria, emollientia, digerentia, resolventia, paretgorica, purgantia quoque pro re nata; externè gargarismi varii vel ex lacte cum emollientibus cocto, vel cum herbis vulnerariis, abstergentibus atque adstringentibus parati, additò & subinde nitro. In uvulæ quoque tumore ac propendentia varii pulveres adsparguntur adstringentes, succinum maximè pulverisatum.

De strumis ac scrophulis multa haud dicemus, in tanta tumorum istorum varietate nunc plures nunc pauciores colli glandulæ magis vel minus excrefcunt, & nisi maturè dissipentur, indurescunt atque in scirrhotam abeunt duritiem; probè tamen distinguendum inter strumam, collique crassitiem, ac quandam quasi magis æquabilem inflationem, multis respiratione constricta molestam; uterque tamen affectus potest à partu difficili, à graviore nisu in oneribus levandis, à vocis emittendæ conatibus nimis ac assiduis, oriri; habent & strumæ quandoque nexum cum glandulis mesenterii tumefactis; disputant verò an aquæ nivales, frigidæ, nitrosæve efficiant in regionibus quibusdam strumas tam numerosas. Hoc certum est in frigore potissimum quæri alias coagulationis & staseos lymphæ principium, quod tamen & acido commune est; nitrum verò magis discutere ac obesse talibus concretionibus videtur; dubiumque adhuc est, an nivi insit nitrosi quidquam? quibusdam in juventute, aliis in senio demum increfcunt istæ glandulæ, atque ex occultis parvulis fiunt magnæ, conspicuæ, imò maximæ ad stuporem usque, neque tamen appositè dixeris, ex conglomeratis eas fieri conglobatas; pro statu autem humorum hic stagnantium atque induratorum ipsiusque sanguinis sunt vel dissipabiles, vel magis indurescunt, scirrhoti fiunt, imò & subinde cancrofi, rebelles, ad suppurationem quoque infausto omine tendentes. In principio discutientia, emplastra efficaciora, d. melilot. diaphoreticum, de ranis cum Mercurio, imò & tacamahaca juvant. Quid manus mortuæ applicatio valeat, aliaque externa similia controverti adhuc ac disputari audias.

Angina exquisita est malum periculosissimum acutèque decurrens; Nec cum illa confundendus est alius quicumque faucium status ac tumor, aut qualiscunque inflammatio, in quo liberior adhuc respiratio est, cum febr

febri aliqua, (nam & aliquando talis spuria ac levior angina sine febre potest evenire.) Neque etiam cum illa plane eadem est dispositio illa varia faucium ac colli in Hungaricis, malignisque febribus, imò & in peste, & in dysenteria, aliisque affinibus morbis, uti v. g. variolis; cum lingua est arida, sicca, fissuris hians, tumida, nunc rubra, nunc fusca, & quasi tandem nigra, necrosi altius emergente, (cum in aliis albo saltem lentoque obducta sit mucositate) hæ enim cum symptomatica junguntur febri; cum *exquisita* primariâ, acutissima, malignaque febri sit stipata, inferens non deglutitionem modò difficillimam, maximè dolorosam, cumque anxietate summa conjunctam, sed respirationem ferè intercipientem, cum periculo suffocationis, ut ne erecta quidem cervice spirare nisi difficillimè possint; malignitas morbi, brevi decursu satis manifesta, ac exitialis nota est, etsi morbus non adeò in exquisita hac indole sua sit frequens, etsi quandoque epidemica fuisse dicatur, ubi tamen procul dubio varios habuit gradus. Tumor verò ipse nunc major, nunc minor, magis nunc interiora occupat faucium, nunc ad externa protensior; nunc in superioribus hærens, nunc profundiora aggrediens occupansque; prout verò gravius malum magis ad pulmones extenditur per asperam arteriam, vel ad ventriculi magis regionem pertingit per gulam, vel utramque affligit conjunctissimam tot modis regionem, variant & symptomatum dolorum ac molestiarum circumstantiæ, majori nunc suffocationis existente periculo, modò majore ardoris dolorisque prunæ instar ardentis versus cordis scrobiculum sensu.

Varia interna, externaque mala, aëris injuriæ, frigus, frigidaque assumpta, tempestates noxiæ sanitati, externæ in has partes violentiæ, venena assumpta, & totalia sanguinem hîc in stases cogere apta tanto malo præbent initia, & quandoque ipsæ, quæ in sanguine oriuntur, turbæ, huc suum deponunt virus impetumque, terminandi autem modus varius esse solet, exquisita ad mortem facilè terminatur, ac crebrò, uti & illæ, quæ in febribus malignis superveniunt, anginosæ dictæ inflammationes faucium aliæ satis iterum commodè discutuntur, & quandoque in abscessus abeunt, per suppurationem terminandos; scilicet iste sanguis stagnans, si in pus non citò abeat, in gangrænosum ac sphacelosum statum facile delabitur, circulo sanguinis planè jam cessante ac parte proin mortificata; quæ vel vehementiora eveniunt vel mitiora pro sanguinis majori vel minori acrimonia, impuritate, ac stagnatione; proque fibrarum robore

magis minusve debilitato, vi cujus istæ in discutiendo subigendoque tu-
more magis vel minus valent.

Venæsectionem quidam commendant, quidam in Epidemico malo
vetant, in principio tutior erit, quàm in progressu, malignitate existen-
te majore, viribusque dejectis; sub lingua quidam instituunt illam,
quod & nonnunquam cum successu fit, cautè tamen & hic mercandum,
cum aliquando difficile sit sanguinem fluentem iterum sistere ac coërce-
re, quod sæpe graviter angit chirurgum in majori sanguinis æstu. Gar-
garismi, imò potius injectiones eorum decoctorum per siphonem, ex
emollientibus adhibentur, vulnerariis ac discutientibus, lenientibus, ni-
trofis, cautè tamen adhibitis, quandoque & lacte cum emollientibus co-
cto opus est, nonnunquam utrisque interpolatis; quidam eo scopo Spi-
ritum vini adhibent, quod forsan haud æquè semper tutum fuerit, nisi
in principio forsan, ubi & cum aqueis posset tamen misceri, cum solus
nimium irritare videatur, etsi potenter discutiat Itasin, emplastra emol-
lientia, cataplasmata varia, etiam id, quod cum nido hirundinum adeò
commendari solet, applicantur. Primas tamen partes, quamdiu id li-
cet per deglutitionis obstacula ac difficultatem, tenebunt remedia inter
bezoardica, atque alexipharmaca temperata, nitrosa, absorbentia,
mitia, temperantia, diluentia, discutientia blanda, mucilaginoso,
pectoralia &c.

